

DIGITAL KURS

Utredningsmodellen Kugghjul

(ett kompletterande häfte)

KUGGHJULSMODELLEN

I alla socialtjänstutredningar står barnets behov och livssituation i centrum för allt arbete som görs. Det är alltid nyttan för barnet som styr hur en utrednings upplägg och genomförande ser ut. Kugghjulmodellen är en av flera olika arbetsmetoder inom socialtjänsten som kan användas för att genomföra en utredning. En utredning enligt kugghjulmodellen kännetecknas särskilt av tre delar:

- **Den bygger på samverkan mellan skola, socialtjänst och andra samhällsaktörer eller kuggar, som kan finnas i ett barns liv.**
- **Den koordineras av en samordnare**
- **Det är en utredning som sker på relativt kort tid. Riktlinjen för kugghjulsutredningar är att de inte ska ta längre tid än sex veckor att genomföra från det att familjen har tackat ja till att använda kugghjul som utredningsmodell.**

Det finns två saker som skiljer kugghjulsutredningar från andra former av barnavårdsutredningar.

- **Det ena är kombinationen av de tre delarna ovan.**
- **Det andra är att i kugghjulsutredningar finns en struktur för att samla alla samhällsaktörer som finns runt barnet. Det är en struktur som innebär att samhällsaktörerna är delaktiga i att kartlägga barnets behov av stöd under hela utredningstiden.**

VAD ÄR EN KUGGHJULSUTREDNING?

Kugghjul är en utredningsmodell som används för att genomföra barnavårdsutredningar enligt Socialtjänstlagen, 11 kap 1§. Det är en modell som du som jobbar inom socialtjänsten kan se som ett verktyg i din verktygslåda. Ett verktyg som du kan använda dig av när du bedömer att det skulle vara bra för barnet att det finns ett nära samarbete med skolan under hela utredningstiden. Skolan är alltid delaktig i kugghjulsutredningar, men rent juridiskt kan utredningarna bara startas upp och genomföras inom ramen för socialtjänsten. Socialtjänsten har alltså alltid huvudansvaret för en kugghjulsutredning, precis som för alla andra socialtjänstutredningar.

Kugghjulsutredningar koordineras av en samordnare, men som i alla utredningar som görs i nätverksform så är det fortfarande socialsekreteraren som ansvarar för alla de delar som ingår i utredningen. Exempelvis all dokumentation.

Fördjupning för kugghjulssamordnare

Kugghjulsutredningar koordineras av en samordnare, vars uppdrag är att hålla ihop de tre mötena som ingår i kugghjulmodellen. Din huvudsakliga arbetsuppgift som samordnare är att boka och leda de tre mötena. Det ingår också i ditt uppdrag att informera deltagarna i kugghjulsutredningar om vad kugghjul är och innebär, och hur det går till när en kugghjulsutredning genomförs.

VARFÖR KUGGHJULSUTREDNING?

ALLA BARNAVÅRDSUTREDNINGAR HAR SOM MÅL ATT GÖRA NYTTA FÖR DET ENSKILDA BARNET.

Syftet med kugghjulmodellen är att använda samhällets resurser effektivt för att skapa den nyttan. Det görs rent konkret genom att alla aktörer, som finns runt barnet, samarbetar under hela

utredningstiden för att gemensamt kartlägga vilket eventuellt stöd barnet behöver. Det samarbetet gör att kompetensen, kunskapen och handlingsförmågan hos alla aktörer kan användas för att skapa ett helhetsperspektiv på barnets situation. Utifrån det kan varje deltagare i utredningen se vad de kan bidra med utifrån ett större sammanhang kring barnet, istället för att de bara ser situationen utifrån sina egna begränsade perspektiv. Det gäller för både barnets professionella och privata nätverk.

Vinsten för barnet med en kugghjulsutredning är just att den här helhetsbilden skapas och att det görs en analys av barnets situation utifrån flera olika perspektiv. Det skapar goda förutsättningar för att utredningen ska kunna identifiera lösningar som blir hållbara. En annan vinst för barnet med en kugghjulsutredning är att den genomförs ganska snabbt. Vid behov kan stöd och hjälp sättas in i alla socialtjänstutredningar under tiden de pågår. Vinsten för barnet i en kugghjulsutredning är dock att hela utredningen avslutas på relativt kort tid. Det gör att de långsiktiga insatserna, som bygger på utredningens resultat, kan komma igång förhållandevis snabbt.

Även när en kugghjulsutredning avslutas utan någon insats från socialtjänsten så kan det finnas ett värde i att utredningen har gjorts. Det värdet ligger i att den gemensamma helhetsbilden och analysen i sig kan sätta igång processer både i det privata och professionella nätverket runt barnet. Processer som kan bidra till att barnets livssituation förändras till det bättre.

NÄR? I VILKET SAMMANHANG GÖRS KUGGHJULSUTREDNINGAR?

Kugghjulsutredningar kan genomföras i alla sammanhang där barnets situation har en tydlig påverkan på skolarbetet och den sociala situationen i skolan. Vad det innebär rent konkret kan vara svårt att definiera eftersom en aktualisering hos socialtjänsten ofta påverkar barnets skolgång. Exempel på när kugghjul kan vara en bra utredningsform är när barnet har hög skolfrånvaro, eller när det finns risk för att barnet inte når kunskapsmålen i skolan. Ytterst är det dock upp till varje ansvarig socialsekreterare att bedöma när barnets situation ser ut på ett sådant sätt att kugghjul är det bästa verktyget.

Fördjupning för kugghjulssamordnare

Ingen kugghjulsutredning kan starta utan att det finns en samordnare på plats. Därför är det viktigt att du som samordnare har fått förutsättningar för att snabbt kunna lösgöra dig från andra uppdrag, så att en utredning kan komma igång så fort som möjligt.

VEM INKLUDERAS I KUGGHJULSUTREDNINGAR?

I kugghjulsutredningar samverkar alltid skola och socialtjänst, men även andra samhällsaktörer som finns runt barnet. Aktörer som är betydelsefulla för att skapa en helhetsbild av just det barnets situation. Exempel, förutom skolan, kan vara BUP/Första Linjen, tandvården, polisen eller representanter från fritidsverksamheter. Det är också viktigt att identifiera om det finns aktörer i barnet och familjens privata nätverk som är betydelsefulla för barnet, och om det skulle kunna hjälpa barnet och familjen ifall även de deltog i utredningen.

I kugghjulsmodellen bidrar varje aktör med sina perspektiv, sin kunskap och sin eventuella dokumentation kopplad till barnet. Alla berörda får redan från början reflektera både kring hur de

kan bidra till en förbättring för barnet och kring vad de ser att de kan tillföra i utredningen. På så sätt ökar möjligheten att få fram all relevant information så att utredningen blir så bra som möjligt för barnet. Och den kunskap och dokumentation som redan finns, hos samhällsaktörerna runt barnet, tas tillvara. Exempel på sådan dokumentation kan vara skolans åtgärdsprogram, skolans kartläggning av barnets sociala situation i skolan, eller insamling av relevant information från elevhälsoteamen eller BUP. Beroende på vilken bedömning familjen gör i varje specifik utredning så kan det skifta om barnet är med på alla möten, men utgångspunkten i alla socialtjänstutredningar är alltid att det är önskvärt att barnet och vårdnadshavarna deltar i så hög utsträckning som möjligt.

Fördjupning för kuggjulssamordnare

Den första arbetsuppgiften för dig som samordnare är att identifiera barnets professionella nätverk, dvs de samhällsaktörer som är relevanta att bjuda in till just det barnets kuggjulsutredning. Stäm av med familjen, skolan och socialtjänsten, för att säkerställa att du inte missar någon viktig aktör. Fråga också familjen om de vill att någon från deras privata nätverk ska delta på mötena, till exempel en anhörig, en nära vän eller en företrädare för någon intresseorganisation. Glöm inte att BUP/Första Linjen finns tillgängliga som rådgivare, kopplat till sitt förebyggande arbete. De kan alltså vara värdefulla att involvera, även om barnet inte haft någon kontakt med dem tidigare. Att så många olika kompetenser samlas runt barnet är en av kuggjulsmodellens största styrkor. Därför är det viktigt att redan vid det första mötet vara noga med att alla aktörer får möjlighet att presentera vad de kan och vad de kan bidra med.

FAMILJEN

Alla barnavårdsutredningar ska genomsyras av artiklarna i barnkonventionen och alltid sätta barnets bästa i främsta rummet. Socialtjänsten kan inte tvinga en familj att vara delaktig i processen när ett barn utreds, men grundprincipen är alltid att försöka få barnet, familjen och deras nätverk att vara så involverade som möjligt i utredningen. En av kuggjulsmodellens framgångsfaktorer är att det finns en mycket hög delaktighet från föräldrar och barn i utredningsprocessen.

När det fattas beslut om att en utredning ska öppnas så kan det vara svårt att veta hur stor roll vårdnadshavarna har spelat i den situationen som barnet har hamnat i. När socialtjänsten gör bedömningen om kuggjul är lämpligt i ett specifikt ärende, så behöver det ingå i den bedömningen att kuggjulsmodellen fungerar bäst när det finns en hög delaktighet från familjen och barnet under hela utredningsprocessen.

FRÅGOR

1. Syftet med kuggjulsmodellen är att använda samhällets resurser effektivt så att de kommer till största möjliga nytta för barnet. På vilket sätt bidrar kuggjulsutredningar rent konkret till att skapa nytta för det enskilda barnet i en utredning?

Alternativ 1: Kuggjulsmodellen bidrar inte på något annat sätt än vad andra utredningsformer gör. Det finns egentligen ingen direkt skillnad mellan kuggjulsutredningar och andra modeller för att genomföra utredningar.

Svarskommentar: Det är inte riktigt rätt... Kugghjulsmodellen bidrar genom att erbjuda en struktur för att alla aktörer som finns runt barnet ska kunna samverka under hela utredningstiden. Det ökar förutsättningarna för att varje aktör ska se vad de kan bidra med utifrån ett helhetsperspektiv på barnets situation, istället för att enbart utgå från sina egna respektive sammanhang. Den här strukturen för samverkan skiljer kugghjulsmodellen från andra utredningsmodeller.

Alternativ 2: Kugghjulsmodellen bidrar genom att involvera alla aktörer som finns runt barnet så att de är delaktiga och samverkar under hela utredningstiden. Det ökar förutsättningarna för att få fram en helhetsbild av barnets situation och identifiera hållbara lösningar utifrån den.

Svarskommentar: Det är rätt. Genom att alla aktörer samverkar under hela utredningstiden kan varje aktör se vad de kan bidra med för barnet utifrån ett helhetsperspektiv, istället för att vara begränsade till det perspektivet som varje aktör har var för sig. Hypotesen i kugghjulsmodellen är att summan av de olika aktörernas kunskap och kompetens är större än summan av vad var och en ensamt kan erbjuda barnet.

Alternativ 3: Kugghjulsmodellen bidrar genom att det finns en samordnare som håller ihop de tre mötena som ingår i modellen. Det underlättar genomförandet av utredningen för de samhällsaktörer som deltar.

Svarskommentar: Det är inte riktigt rätt... Formen för en utredning bestäms aldrig av vad som är bäst för aktörerna som deltar. Den utgår helt från bedömningen av vad som är bäst för barnet. Kugghjulsutredningar bidrar till att skapa nytta genom att de erbjuder en struktur för att involvera alla aktörer som finns runt barnet så att det kan skapas hållbara lösningar utifrån en helhetsbild av barnets situation. Samordnarens främsta arbetsuppgift är att boka och leda möten samt informera om kugghjulsmodellen vid behov. Socialsekreteraren ansvarar, som alltid, för utredningsplanen och all dokumentation.

2. På vilket sätt kan samverkan i kugghjulsmodellen bidra till att effektivisera utredningen? Klicka på det svar du tror stämmer bäst.

Alternativ 1: Samverkan gör att redan befintlig kunskap och dokumentation kring barnet kommer fram och kan tas tillvara i utredningen.

Svarskommentar: Det är rätt. Genom att alla berörda parter är delaktiga under hela utredningen så begränsas inte den information som kommer fram till de frågor som ställs vid ett referenssamtal från socialtjänsten. Socialsekreteraren kan i vissa fall begränsa delar av sin dokumentation genom att hänvisa till annan redan befintlig dokumentation från exempelvis skolan eller BUP. Det är dock viktigt att säkerställa att de samverkande parterna enbart delar den information som familjen ger sitt samtycke till att de delar.

Alternativ 2: Samverkan gör att de deltagande aktörerna sinsemellan lär känna varandra bättre och det kan leda till bra samarbete kring andra frågor i framtiden.

Svarskommentar: Det är inte riktigt rätt... det här kan bli en positiv synergieffekt av samverkan. Det är dock inte den främsta effektivitetsvinsten som samverkan leder till i kugghjulsutredningar. Goda relationer och ökad kunskap om varandra kan däremot förstås leda till att samarbetet i kommande kugghjulsutredningar kan underlättas.

Alternativ 3: Samverkan har många fördelar men leder i sig inte direkt till en effektivisering av utredningen.

Svarskommentar: Det är inte riktigt rätt... det finns inga garantier för att samverkan i alla individuella fall leder till effektivitetsvinster. Strukturen i kugghjulsmodellen är dock utformad på ett sätt som ger goda förutsättningar för att ta tillvara den kunskap om barnet som redan finns hos alla medverkande aktörer. Något som kan innebära att utredningen effektiviseras. Socialsekreteraren kan exempelvis begränsa antalet referensamtal och i vissa fall minska delar av sin dokumentation. Detta genom att hänvisa till annan redan befintlig dokumentation hos övriga deltagande aktörer.

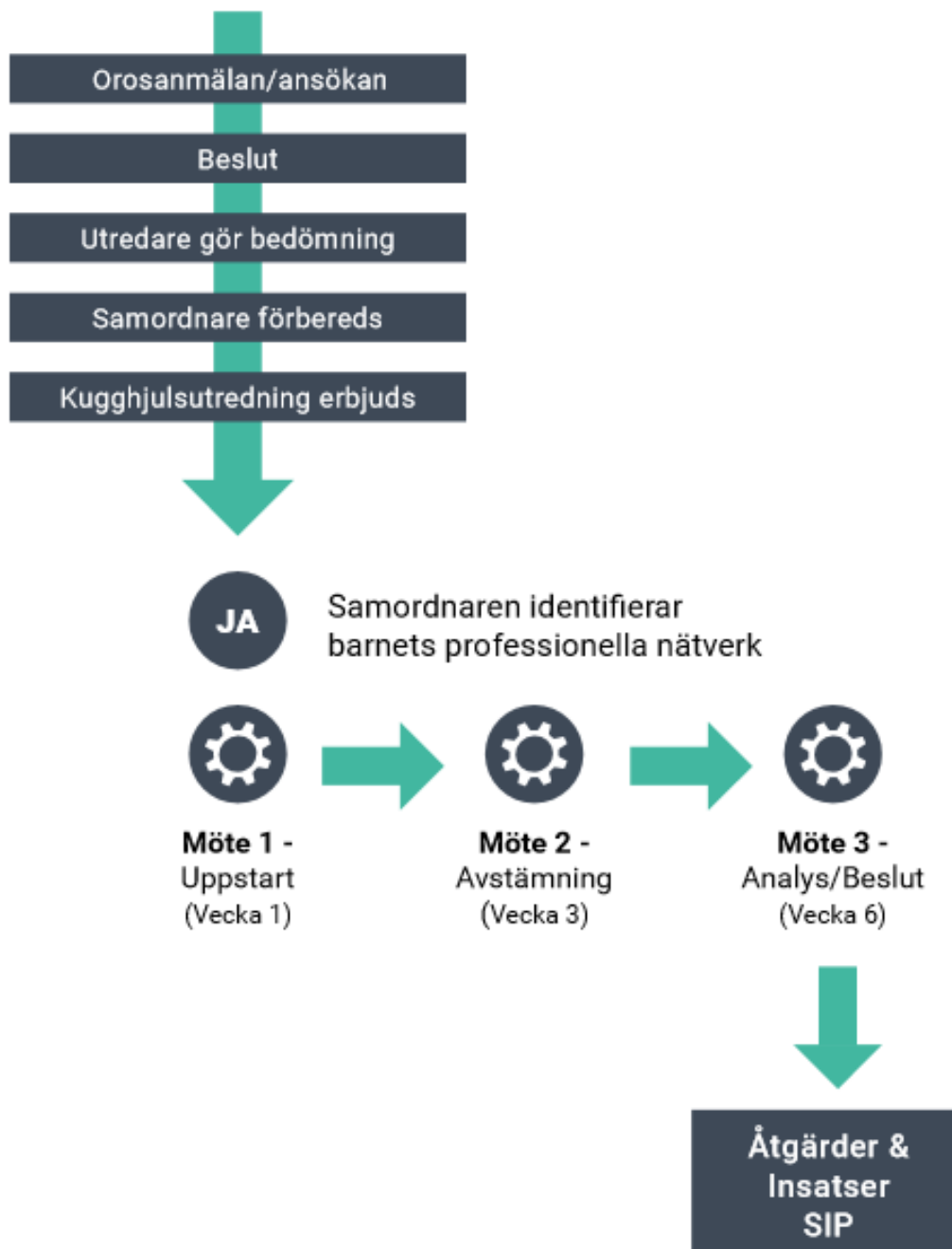
SAMMANFATTNING AV KUGGHJULSMODELLEN

Kugghjul är en utredningsmodell som används för att genomföra barnavårdsutredningar inom socialtjänsten. Den är särskilt lämplig i de fall när barnets situation har en stor påverkan på skolarbetet. Kugghjulsmodellen bygger på nära samverkan mellan skola, socialtjänst och andra samhällsaktörer, eller kuggar, som kan finnas i ett barns liv. Utredningen koordineras av en samordnare. Riktlinjen är att det inte ska ta längre tid än sex veckor att genomföra en kugghjulsutredning från det att familjen har tackat ja till att använda kugghjul som utredningsmodell. Kugghjulsmodellen används för att utnyttja samhällets resurser effektivt när det gäller att kartlägga barnets behov av stöd. Effektiviseringen av resurserna görs rent konkret genom att alla aktörer som finns runt barnet samverkar under hela utredningstiden.

Vinsten för barnet i en kugghjulsutredning är att genom den här samverkan så skapas en helhetsbild av barnets situation och det görs en analys utifrån flera olika perspektiv. Utifrån den kan varje aktör som finns runt barnet se vad de kan bidra med ur ett helhetsperspektiv istället för att bara utgå från sina egna respektive delar i barnets liv. Det här helhetsperspektivet ökar förutsättningarna för att nå fram till hållbara sätt att möta det som kommer fram under utredningsprocessen och åstadkomma en positiv förändring för barnet. En annan vinst för barnet i kugghjulsutredningar är att utredningen genomförs på relativt kort tid så att de långsiktiga insatserna, som bygger på utredningens resultat, kan komma igång förhållandevis snabbt.

I kugghjulsutredningar är samordnarens roll att koordinera de tre mötena som ingår i kugghjulsmodellen. De huvudsakliga arbetsuppgifterna är att boka och leda dessa tre möten, samt att vid behov informera om vad kugghjul är och innebär. Det är alltid socialtjänsten som har huvudansvaret för genomförandet av en kugghjulsutredning. Socialsekreteraren ansvarar för utredningsplanen och dokumentationen i kugghjulsutredningen, precis som i alla andra former av socialtjänstutredningar. I likhet med allt annat arbete inom socialtjänsten så utgår kugghjulsmodellen från barnkonventionen. Grundprincipen är att barnet, familjen och dess nätverk ska vara så delaktiga som möjligt i utredningen och att den ska genomsyras av artiklarna i barnkonventionen.

ÖVERGRIPANDE PROCESS FÖR EN KUGGHJULSUTREDNING

AVSLUTNING

För barnet och familjen är en kugghjulsutredning egentligen inget annat än ett medel för att få till en förbättring för barnet. Ett viktigt perspektiv för alla som deltar är, att vi ytterst är ett antal kuggar som samlas runt barnet under en kort period i barnets liv.

Att olika kompetenser samverkar är själva styrkan i kugghjulsutredningar. Men samverkan kan också vara en utmaning. Skola, socialtjänst och psykiatri har alla olika uppdrag och olika handlingsutrymmen när det kommer till vad de faktiskt kan bidra med i en utredning. Olika lagar som styr arbetet och olika förhållningssätt utifrån sin organisations uppgift. Ofta har de parter som samverkar i en kugghjulsutredning bristande kunskap om varandra, och det kan leda till frustration och besvikelse över att alla inte gör vad vi förväntar oss.

Om en kugghjulsutredning blir framgångsrik eller inte handlar mycket om vilket förhållningssätt de som samverkar tar med sig in i utredningen. Exempel på förhållningssätt som gör att det finns goda förutsättningar för framgång är:

- Att ingångsvärdet för alla är känslan av att utredningen ytterst är något vi gör tillsammans för barnets bästa.
- Att vi kan se varandras olika kompetenser som en styrka och hjälpa och underlätta för varandra, så att vi tillsammans blir så bra som möjligt för barnet.
- Att vi kan formulera gemensamma mål i den samordnade individuella planen. Mål som verkligen utgår från barnets liv och behov, och inte från de olika mål som våra respektive organisationer har.

Vi hoppas att den här utbildningen har gett dig en bra grund att stå på inför ditt kommande arbete med kugghjulsutredningar och önskar dig ett varmt lycka till framöver!